

Wytyczne konsultantów krajowych
w dziedzinie medycyny rodzinnej, hipertensjologii i kardiologii
dotyczące opieki nad pacjentem z nadciśnieniem tętniczym
w podstawowej opiece zdrowotnej, z uwzględnieniem opieki koordynowanej
z dnia 08.02.2023r.

Podsumowanie wytycznych:

1. Z uwagi na rozpowszechnienie nadciśnienia tętniczego, każdej osobie bez rozpoznania NT należy zalecać, by raz w roku wykonywała pomiar ciśnienia tętniczego.
2. Nadciśnienie tętnicze powinno być rozpoznawane i leczone przez lekarza rodzinnego/lekarza podstawowej opieki zdrowotnej. Szczególne przypadki wymagają konsultacji specjalistycznej, a część z nich – specjalistycznego leczenia.
3. Rozpoznanie NT należy oprzeć na co najmniej dwóch pomiarach ciśnienia tętniczego, wykonanych podczas wizyty oraz - w celu wykluczenia NT białego fartucha - po potwierdzeniu w pomiarach pozagabinetowych, a w przypadku ich niedostępności - w oparciu o pomiary wykonane podczas co najmniej dwóch wizyt.
4. Po postawieniu rozpoznania należy ocenić ryzyko sercowo-naczyniowe i wdrożyć leczenie. Podstawowym celem terapii jest zmniejszenie ryzyka zgonu, rozwoju chorób sercowo-naczyniowych, chorób nerek i otępienia.
5. Kontrola rozpoczętej terapii powinna nastąpić po 6-8 tygodniach od jej wdrożenia, a w przypadku nieuzyskania wartości docelowych ciśnienia tętniczego – należy zintensyfikować terapię i przeprowadzić ponownie wizytę kontrolną po 6-8 tygodniach. Wizyty należy kontynuować, aż do uzyskania wartości docelowych.
6. Po uzyskaniu kontroli ciśnienia tętniczego, wizyty kontrolne powinny odbywać się co 3-12 miesięcy, w zależności od ryzyka sercowo-naczyniowego, wielochorobowości i stopnia stosowania się do zaleceń
7. Pacjent objęty opieką koordynowaną ma raz w roku wykonywaną poradę kompleksową z utworzeniem Indywidualnego Planu Opieki Medycznej. Między poradami kompleksowymi odbywa wizyty kontrolne, porady edukacyjne i dietetyczne oraz konsultacje specjalistyczne (jeśli są wymagane) – zgodnie z planem opieki.
8. Pacjenci z podejrzeniem nadciśnienia wtórnego, nadciśnieniem tętniczym opornym na leczenie, a także z powikłaniami narządowymi nadciśnienia tętniczego powinni zostać skierowani na konsultację kardiologiczną w ramach opieki koordynowanej w POZ, a w przypadku konieczności pogłębienia diagnostyki – do Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej.
9. W województwach, gdzie jest realizowany pilotaż Krajowej Sieci Kardiologicznej (KSK) – pacjenci z nadciśnieniem tętniczym z placówek POZ, które podpisały umowę na realizację pilotażu, mający wskazania do konsultacji specjalistycznej, mogą być kierowani na konsultację kardiologiczną w ramach KSK. Szczegóły: <https://siec.ikard.pl/>

1 Nadciśnienie tętnicze w Polsce

Rozpowszechnienie nadciśnienia tętniczego (NT) w Polsce – ocenione na podstawie aktualnych kryteriów z wytycznych PTNT – wynosi 32,5% u dorosłych do 80. r.ż., natomiast w całej populacji łącznie z osobami najstarszymi sięga ok. 35%.

Podobnie jak w innych krajach, częstość występowania nadciśnienia tętniczego w Polsce wyraźnie wzrasta z wiekiem – w przypadku osób ≥ 80 lat u blisko 3/4 stwierdza się nadciśnienie tętnicze (najczęściej izolowane nadciśnienie tętnicze skurczowe). Na nadciśnienie tętnicze choruje w naszym kraju ok. 10,8 mln osób – z czego 3,1 mln nie wie, że ma nadciśnienie, natomiast tylko 2,6 mln jest skutecznie leczonych.

Wysokość ciśnienia tętniczego wykazuje ciągły liniowy związek z ryzykiem: zawału serca, udaru niedokrwiennego i krwotocznego mózgu, nagłego zgonu z przyczyn sercowo-naczyniowych, niewydolności serca, choroby tętnic obwodowych, przewlekłej choroby nerek, migotania przedsionków i demencji. Związek ciśnienia tętniczego z ryzykiem zdarzeń sercowo-naczyniowych jest niezależny od wieku, płci oraz grupy etnicznej. Wysokość skurczowego ciśnienia tętniczego stanowi element oceny ryzyka sercowo-naczyniowego wg karty ryzyka SCORE2 i karty ryzyka SCORE2-OP dla osób po 70 r.ż.

2 Obraz kliniczny nadciśnienia tętniczego

Obraz kliniczny niepowikłanego NT pierwotnego jest mało charakterystyczny. W większości przypadków NT pierwotne przez wiele lat przebiega bezobjawowo, nawet pomimo rozwoju powikłań narządowych (przerostu mięśnia lewej komory, umiarkowanego zwiększenia albuminurii 30-300 mg/g). Jeśli występują objawy, są one zazwyczaj niecharakterystyczne - bóle głowy, zaburzenia snu lub łatwe męczenie się. Inne objawy podmiotowe oraz objawy przedmiotowe pojawiają się wraz z rozwinięciem się chorób układu sercowo-naczyniowego, będących następstwem NT (np. udar mózgu, niewydolność serca). Obraz kliniczny NT wtórnego może być typowy dla poszczególnych wtórnych postaci. Jednak również NT wtórne może przebiegać bezobjawowo, a jedyną wskazówką mogą być trudności w uzyskaniu kontroli ciśnienia tętniczego.

3 Pomiary ciśnienia tętniczego

3.1 Pomiary gabinetowe

Pomiary za pomocą sfigmomanometru sprężynowego, techniką osłuchową lub walidowanym aparatem automatycznym. Mankiet dobrany do obwodu ramienia. Należy wykonać co najmniej 2, optymalnie 3 pomiary na tym samym ramieniu w odstępie 1 minuty. Wynik należy podać jako wartość średnią z 2 ostatnich pomiarów.

3.2 Pomiary domowe

Zaleca się używanie aparatu automatycznego z walidacją i odpowiednio dobranym mankietem. Konieczne jest zapisywanie wszystkich uzyskanych wyników. Ustalanie rozpoznania nadciśnienia tętniczego, kontrola skuteczności leczenia po jego modyfikacji i przed każdą wizytą: należy wykonywać pomiary przez 7 dni – schemat 2 x 2 [2 pomiary rano i 2 wieczorem] (przed posiłkiem i przed przyjęciem leków) codziennie, jeden pomiar po drugim na tym samym ramieniu. Poza okresami 7 dniowymi należy indywidualnie ustalić częstość wykonywania pomiarów. Najczęściej – kilka razy w tygodniu/miesiącu o różnych porach.

Należy zawsze wykonywać dwa pomiary, jeden po drugim na tym samym ramieniu i zapisywać wynik obu pomiarów.

Interpretacja wyniku:

- wartości graniczne dla rozpoznania NT: $\geq 135/85$ mm Hg;

- wartości dla kontroli ciśnienia tętniczego: <135/85 mm Hg (kontrola mniej intensywna), <130/80 mm Hg (kontrola bardziej intensywna);

3.3 Całodobowa rejestracja ciśnienia tętniczego (ABPM, *ambulatory blood pressure monitoring*)

Całodobowa rejestracja ciśnienia tętniczego dostępna jest w ramach opieki koordynowanej w POZ oraz w poradniach specjalistycznych (kardiologicznej/hipertensjologicznej, w tym w ramach krajowej sieci kardiologicznej).

Wskazania do ABPM w ramach opieki koordynowanej w POZ:

1. ustalenie rozpoznania NT w przypadku rozbieżności pomiarami gabinetowymi a domowymi lub brak możliwości wykonania wiarygodnych pomiarów domowych (Punkt 4, Rycina 1)
2. ocena kontroli NT w przypadku podejrzenia opornego NT (nieuzyskanie wartości docelowych ciśnienia tętniczego w toku leczenia trzema lekami hipotensyjnymi)
3. ocena wartości ciśnienia tętniczego w nocy – chorzy z jaskrą, cukrzycą typu 2 i przewlekłą chorobą nerek (PChN).

Należy stosować aparaty posiadające walidację z odpowiednio dobranym mankietem. Częstość wykonywania pomiarów: nie rzadziej niż co 15-20 minut w okresie dnia i co 30 minut w okresie nocy. Okres dnia i nocy należy ustalić po zakończeniu rejestracji na podstawie czasu spoczynku w dniu rejestracji podanego przez chorego.

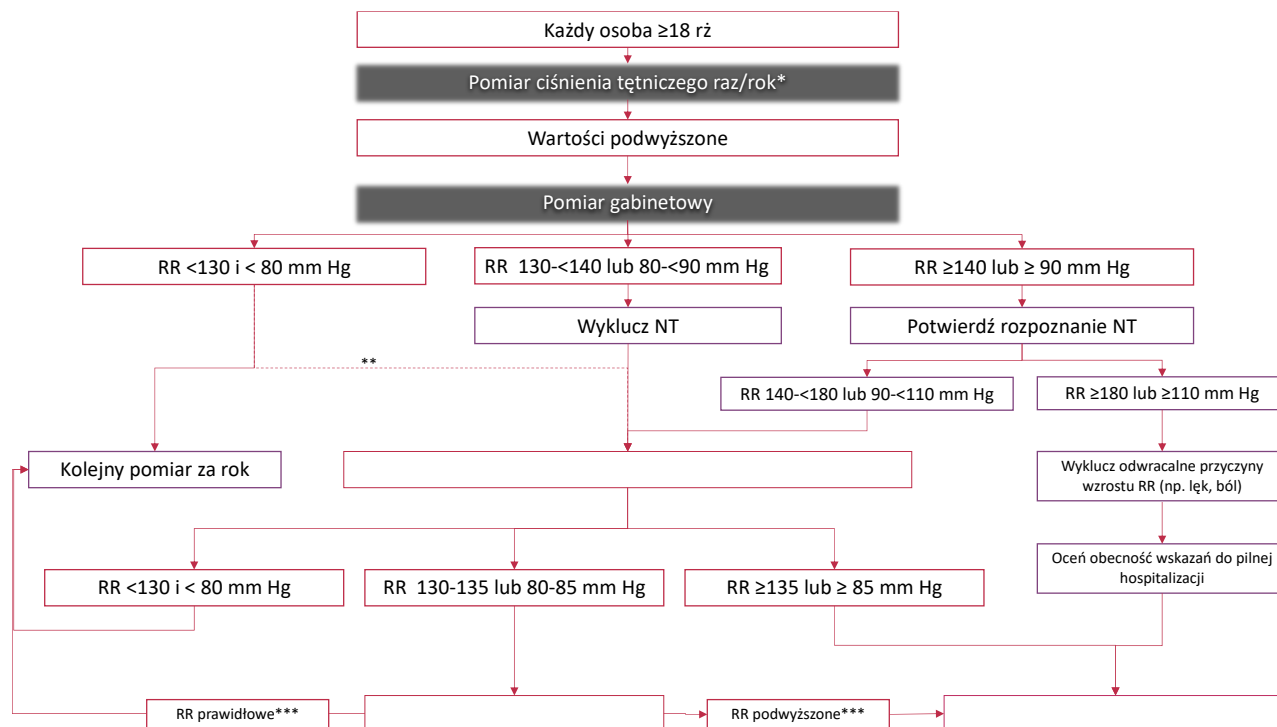
Interpretacja wyniku:

- wartości graniczne dla rozpoznania NT: dzień $\geq 135/85$ mm Hg, noc $\geq 120/70$ mm Hg
- wartości dla kontroli ciśnienia tętniczego: dzień <135/85 mm Hg (kontrola mniej intensywna), <130/80 mm Hg (kontrola bardziej intensywna); noc <120/70 mm Hg

4 Badania przesiewowe w kierunku nadciśnienia tętniczego

W związku z niską wykrywalnością NT w Polsce przesiewowe pomiary ciśnienia tętniczego powinno się wykonać **minimum jeden raz w roku** u wszystkich osób dorosłych. Ryzyko rozwoju NT jest największe u osób z wysokim prawidłowym ciśnieniem tętniczym.

- 1) **Każdej osobie bez rozpoznania NT – należy zalecać, by raz w roku wykonywała pomiar ciśnienia tętniczego – kliniczny / domowy / w czasie badań okresowych w pracy**
- 2) U pacjentów, u których w pomiarze gabinetowym wartości ciśnienia tętniczego mieszczą się w przedziale wysokiego prawidłowego ciśnienia tętniczego, w celu wykluczenia tzw. „ukrytego” nadciśnienia tętniczego należy zalecić 7-dniowe pomiary domowe, jeżeli w pomiarach domowych nie zostanie potwierdzone rozpoznanie NT, a występują cechy powikłań narządowych NT lub rozpoznano u chorego chorobę sercowo-naczyniową - należy zlecić całodobową rejestrację (ABPM), jeżeli nie zostaną spełnione kryteria rozpoznania NT również w ABPM, należy zalecić wizytę kontrolną za rok (Rycina 1).

Rycina 1. Badania przesiewowe w kierunku NT i rozpoznawanie nadciśnienia tętniczego (*pomiar gabinetowy/domowy/ABPM; **w przypadku wywiadu wielokrotnie podwyższonych wartości RR w pomiarach poza gabinetem; ***kryteria w tekście).

4.1 Grupy ryzyka rozwoju nadciśnienia tętniczego:

Należy położyć szczególny nacisk na wykrywanie NT w tych grupach:

- wywiad wystąpienia NT u krewnych 1. stopnia przed 50 rokiem życia
- nadwaga / otyłość
- zespół metaboliczny / stan przedcukrzycowy / cukrzyca
- obturacyjny bezdech senny
- wywiad stanu przedrzucawkowego / nadciśnienia tętniczego wywołanego ciążą
- rozpoznana choroba sercowo-naczyniowa
- zaburzenia lipidowe

5 Rozpoznanie nadciśnienia tętniczego

Rozpoznanie NT należy oprzeć na co najmniej dwóch pomiarach ciśnienia tętniczego, wykonanych podczas wizyty oraz - w celu wykluczenia NT białego fartucha - po potwierdzeniu w pomiarach pozagabinetowych, a w przypadku ich niedostępności - w oparciu o pomiary wykonane podczas co najmniej dwóch wizyt.

Jedynie u chorych z bardzo podwyższonym ciśnieniem tętniczym (≥ 180 i/lub ≥ 110 mm Hg), po wykluczeniu przyczyn mogących być powodem jego wzrostu (np. lęk, ból), rozpoznanie można ustalić podczas jednej wizyty. Termin wykonania kolejnych pomiarów ciśnienia tętniczego zależy od jego wartości wyjściowych – od kilku dni do kilku tygodni.

Metodą preferowaną do potwierdzenia NT są pomiary poza gabinetem lekarskim: w pierwszej kolejności pomiary domowe (schemat 7-dniowy), a w przypadku, gdy ich wyniki są graniczne dla rozpoznania NT (ciśnienie tętnicze w zakresie 130-135/80-85 mm Hg) – ABPM.

6 Cele terapii u chorych na nadciśnienie tętnicze

Tabela 1. Cele terapii u chorych na nadciśnienie tętnicze

Podstawowy cel	Zmniejszenie ryzyka zgonu, rozwoju chorób sercowo-naczyniowych, chorób nerek i otępienia
Uzyskanie wartości docelowych ciśnienia tętniczego	Osoby <65 rż: – pomiary domowe: <130/80 mmHg – pomiary gabinetowe: 120-129 / 70-79 mmHg Osoby ≥65 rż: – pomiary domowe: <135/85 mmHg – pomiary gabinetowe: 130-139 / 70-79 mmHg
Ochrona narządowa	Albuminuria < 30 mg/g Brak / regresja przerostu mięśnia lewej komory
Kontrola pozostałych czynników ryzyka s-n:	– kontrola stężenia cholesterolu LDL i nie-HDL (bardzo wysokie ryzyko s-n stężenie LDL <55 mg/dL, nie-HDL <85 mg/dL, wysokie ryzyko s-n odpowiednio <70 mg/dL/<100 mg/dL i umiarkowane ryzyko s-n odpowiednio <100 mg/dL/<130mg/dL) – zmniejszenie i utrzymywanie prawidłowej masy ciała (BMI <25 kg/m ² , obwód talii <88cmK/<102cmM) – wyrównanie glikemii (u chorych na cukrzycę HbA1c <7%, optymalnie <6,5%)

7 Postępowanie z chorym ze świeżo rozpoznanym nadciśnieniem tętniczym

1. Dokładne zebranie wywiadu, uwzględniające objawy mogące wskazywać na NT wtórne, obecność powikłań narządowych NT i chorób sercowo-naczyniowych.
2. Wywiad dotyczący samopoczucia, zgłaszanych dolegliwości, stosowanych leków oraz suplementów i współchorobowości. Pytania o styl życia, m. in. aktywność fizyczną, uzależnienie od tytoniu.
3. Przeprowadzenie badania przedmiotowego, zwracając uwagę na cechy mogące wskazywać na NT wtórne, obecność powikłań narządowych NT i chorób sercowo-naczyniowych. Pomiar ciśnienia tętniczego, częstości rytmu serca, obwodu talii i BMI.
4. Wykonanie badań podstawowych:
  - Morfologia krwi obwodowej
  - Lipidogram – z uwzględnieniem stężenia cholesterolu LDL i nie-HDL
  - Kreatynina + eGFR
  - Glukoza na czczo
  - HbA1C
  - TSH
  - Sód, potas

- Enzymy wątrobowe: AspAT, ALAT
  - Kwas moczowy
  - Badanie ogólne moczu z oceną osadu
  - Wskaźnik albumina/kreatynina w moczu (UACR)
  - EKG spoczynkowe 12 kanałowe
5. Ze względu na częste współwystępowanie, ocena składowych zespołu metabolicznego (Rycina 2).
  6. Wyodrębnienie chorych wysokiego i bardzo wysokiego ryzyka sercowo-naczyniowego (Rycina 3).
  7. Ustalenie celów terapeutycznych (Tabela 1).
  8. Omówienie zasad modyfikacji stylu życia, kładąc nacisk na: zmniejszenie spożycia soli, zmniejszenie masy ciała (w tym ocena wskazań do leczenia farmakologicznego i chirurgicznego otyłości), zwiększenie aktywności fizycznej, ograniczenie spożycia alkoholu, zaprzestanie palenia. Ustalenie osiągalnych dla chorego celów.
  9. Rozpoczęcie leczenia farmakologicznego (Rycina 4):
    - a. ACEI/ARB + diuretyk tiazydopodobny/tiazydowy lub antagonistą wapnia (preferowany preparat złożony – uwaga na zasady refundacji!)
    - b. ACEI + beta-adrenolityk u chorych ze wskazaniami do beta-adrenolityku (np. choroby serca)
    - c. Monoterapia – u chorych niskiego ryzyka sercowo-naczyniowego ze skurczowym ciśnieniem tętniczym <150 mm Hg, u osób z zespołem kruchości lub u osób ≥80 r.ż.,
    - d. Beta-adrenolityk w skojarzeniu z antagonistą wapnia lub diuretykiem tiazydopodobnym/tiazydowym lub antagonistą wapnia w skojarzeniu z diuretykiem tiazydopodobnym/tiazydowym u kobiet w okresie rozrodczym
  10. Przeprowadzenie kontroli rozpoczętej terapii po 6-8 tygodniach, a w przypadku nieuzyskania wartości docelowych ciśnienia tętniczego - zintensyfikowanie terapii i przeprowadzenie ponownie wizyty kontrolnej po 6-8 tygodniach. Kontynuowanie aż do uzyskania wartości docelowych.
  11. Intensyfikacja terapii (Rycina 4):
    - a. Dołączenie kolejnego leku hipotensyjnego jest bardziej skuteczne niż zwiększanie dawki leku już stosowanego
    - b. Dołączenie kolejnego leku hipotensyjnego, optymalny schemat trójlekowy ACEI/ARB + diuretyk tiazydopodobny/tiazydowy + antagonistą wapnia (preferowany preparat złożony)
    - c. Czwarty lek hipotensyjny: antagonistą aldosteronu (wg ESC/ESH preferowany spironolakton) lub w przypadku przeciwwskazań diuretyk pętłowy lub beta-adrenolityk lub klonidyna.
  12. Ocena czy chory wymaga wdrożenia / modyfikacji leczenia choroby otyłościowej
  13. Ocena czy chory wymaga wdrożenia / modyfikacji leczenia hipolipemizującego.
  14. Ocena czy chory wymaga wdrożenia / modyfikacji leczenia hipoglikemizującego.
  15. Wyodrębnienie chorych, którzy powinni być skierowani na konsultację specjalistyczną w ramach OK oraz ewentualnie do dalszej diagnostyki i leczenia w opiece specjalistycznej- AOS (lub sieci kardiologicznej – jeśli jest dostępna) – patrz niżej.

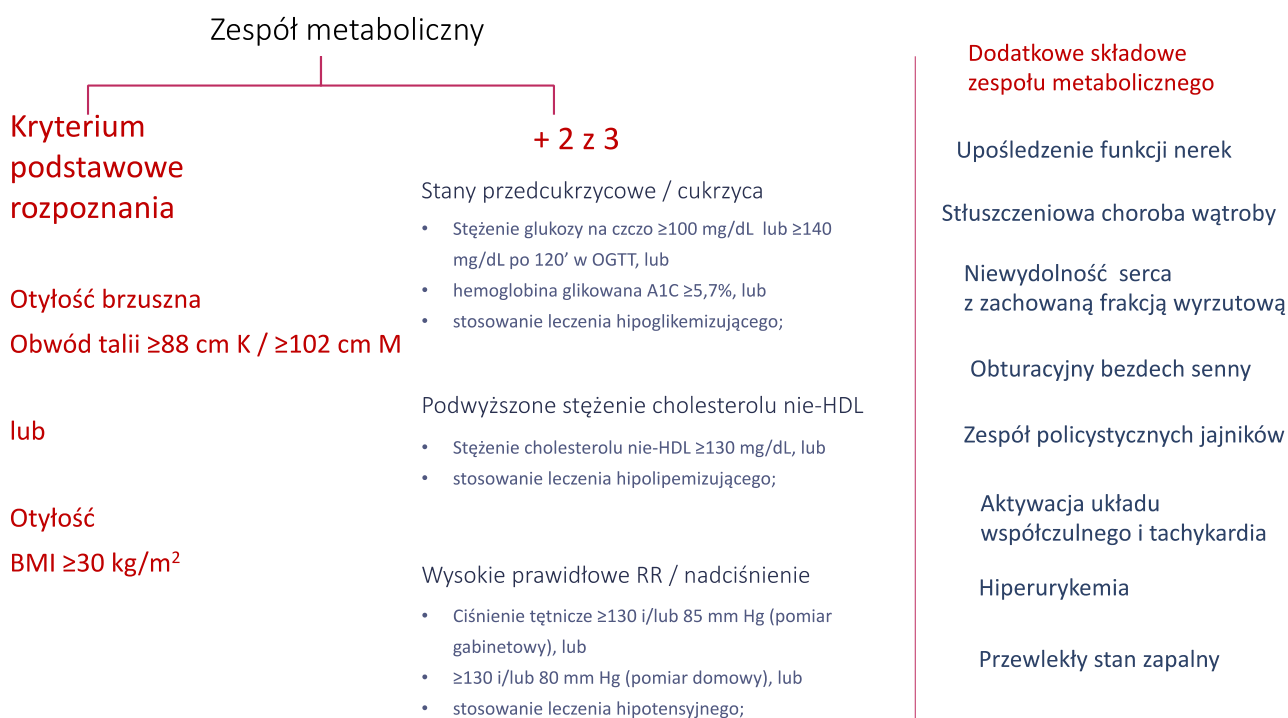
8 Postępowanie z chorym z leczonym nadciśnieniem tętniczym

Poniżej wskazano elementy do realizacji podczas wizyt kontrolnych w nadciśnieniu tętniczym:

Elementy postępowania z chorym z leczonym NT	Każda wizyta kontrolna*	Wizyta co rok (w przypadku opieki koordynowanej – elementy porady kompleksowej)
7-dniowy pomiar domowy ciśnienia tętniczego przed wizytą	X	X
Wywiad dotyczący samopoczucia, zgłaszanych dolegliwości, stosowanych leków oraz suplementów, współchorobowości	X	X
Badanie przedmiotowe, pomiar ciśnienia tętniczego, częstości rytmu serca, obwodu talii i BMI	X	X
Badania kontrolne	Sód, potas i kreatynina – po 4-6 tygodniach od każdej zmiany leczenia, a kontrolnie w zależności od wyjściowego eGFR i wieku (od co miesiąc [eGFR ≤30] do co 12 miesięcy [eGFR ≥90])	Glukoza na czczo lub HbA1C – raz w roku (u chorych z zaburzeniami gospodarki węglowodanowej – wg wskazań). Lipidogram – po 8 tyg. od rozpoczęcia lub modyfikacji leczenia hipolipemizującego, po osiągnięciu celu terapeutycznego - raz w roku. Albuminuria/UACR – raz w roku u chorych niestosujących leków blokujących układ RAA (inhibitory konwertazy, sartany), u chorych ze współistniejącą cukrzycą oraz u chorych z umiarkowanym zwiększeniem albuminurii w poprzednich oznaczeniach (30-300 mg/g).
Sprawdzenie czy są osiągnięte cele terapii nadciśnienia tętniczego	X	X
Modyfikacja leczenia hipotensyjnego w przypadku niezyskania celów terapeutycznych (Rycina 4, opis w pkt 5)	X	X
Ocena ryzyka sercowo-naczyniowego/obecności (Ryc 3) zespołu metabolicznego i jego składowych (Ryc 2), weryfikacja celów terapeutycznych w odniesieniu do aktualnego ryzyka sercowo-naczyniowego		X
Omówienie z chorym zaleceń modyfikacji stylu życia		X
Ocena czy chory wymaga wdrożenia / modyfikacji leczenia choroby otyłościowej		X
Ocena czy chory wymaga wdrożenia / modyfikacji leczenia hipolipemizującego		X
Ocena czy chory wymaga wdrożenia / modyfikacji leczenia hipoglikemizującego		X
Wyodrębnienie chorych, którzy powinni być skierowani do dalszej opieki w ambulatoryjnej opiece specjalistycznej- AOS (kardiolog/hipertensjolog) lub sieci kardiologicznej lub do konsultacji kardiologicznej w ramach opieki koordynowanej	X	X

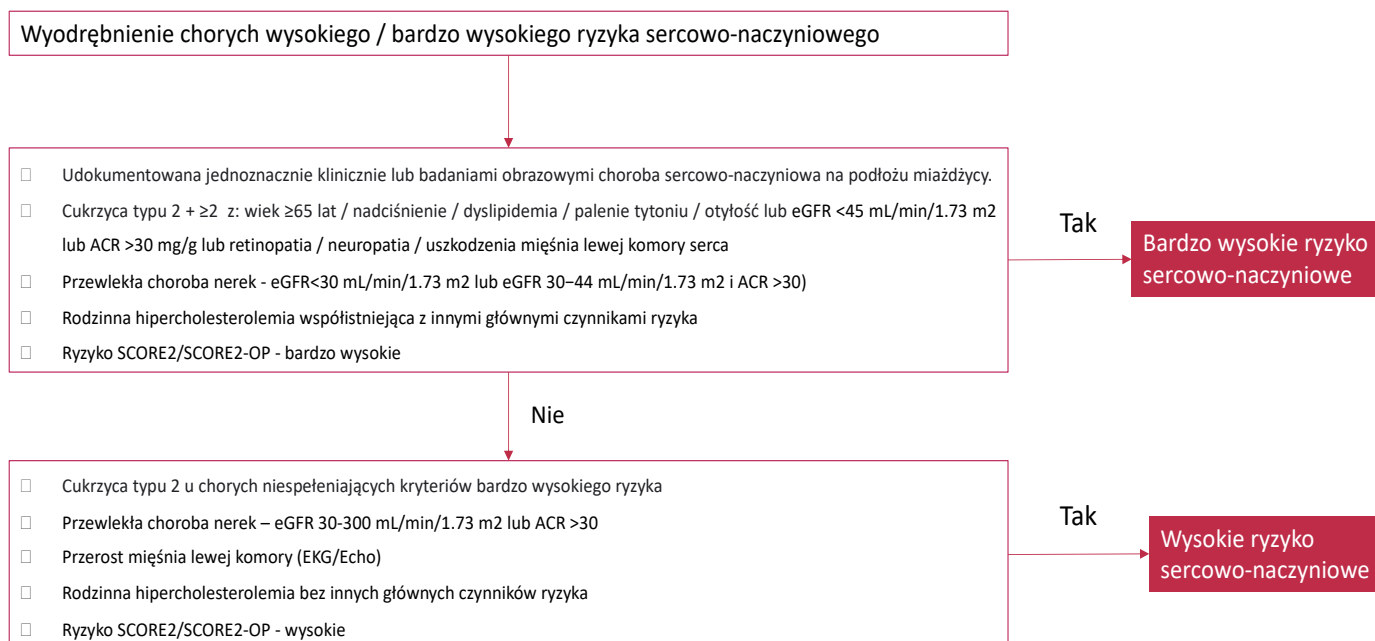
*Częstotliwość wizyt kontrolnych:

- co 3 miesiące u chorych z kontrolowanym NT bardzo wysokiego ryzyka sercowo-naczyniowego
- co 6 miesięcy u chorych z kontrolowanym NT wysokiego ryzyka sercowo-naczyniowego (w przypadku chorych z dobrze kontrolowanym NT, kontrolowanymi innymi czynnikami ryzyka s-n, wykonujących rzetelnie pomiary domowe ciśnienia tętniczego, częstość wizyt może być mniejsza)
- co 6-8 tygodni u chorych z niekontrolowanym NT, aż do uzyskania kontroli NT.

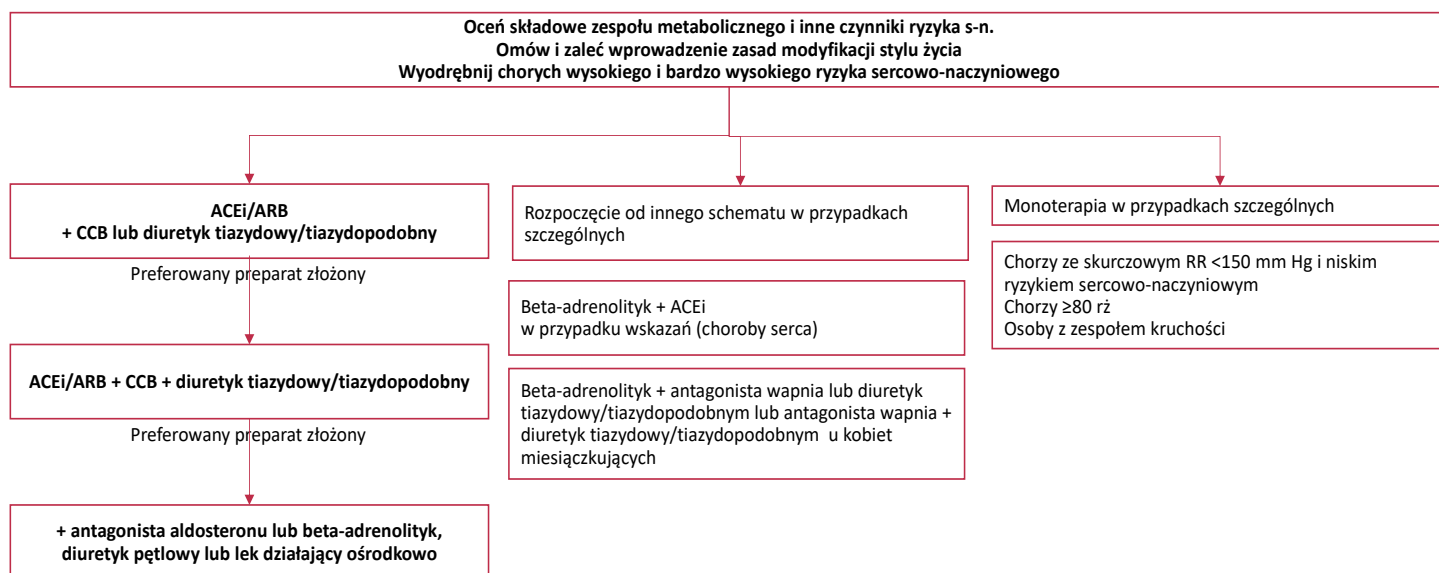

Rycina 2. Ze względu na częste współwystępowanie u chorych na NT, konieczna jest ocena w kierunku zespołu metabolicznego – kryteria diagnostyczne wg stanowiska dziewięciu polskich towarzystw i sekcji.

Rycina 3. Wyodrębnianie chorych wysokiego i bardzo wysokiego ryzyka sercowo-naczyniowego

Rycina 4. Rozpoczywanie i intensyfikacja terapii NT

9 Wskazania do konsultacji specjalistycznej

9.1 Konsultacja specjalistyczna w ramach opieki koordynowanej POZ

Wskazania:

1. istotne podejrzenie wtórnego NT / konieczność diagnostyki lub terapii w ramach opieki specjalistycznej, m.in.
  - a. wywiad stężenia potasu $< 3,0$ mmol/L
  - b. guz nadnercza wykryty w badaniach wykonywanych z innych przyczyn
  - c. kobiety z NT < 50 r.ż., z wywiadem NT w ciąży lub wystąpienia stanu przedrzucawkowego,
  - d. nowo wykryte NT u mężczyzn < 30 r.ż.
  - e. nowo wykryte NT u kobiety < 40 r.ż.
  - f. wywiad NT złośliwego
2. NT odporne - czas leczenia NT ≥ 6 miesięcy, 3 i więcej leków hipotensyjnych z różnych grup, RR ≥ 140 i/lub ≥ 90 mm Hg w pomiarach gabinetowych (lub w pomiarach domowych 7 dni, 2x2 pomiary)
3. kobieta z rozpoznaniem NT w ciąży
4. nietolerancja leczenia statyną i/lub brak uzyskania celów terapeutycznych terapii hipolipemizującej w ciągu 6 miesięcy.
5. powikłania narządowe nadciśnienia tętniczego lub podejrzenie ich występowania

Konsultacja może mieć charakter konsultacji lekarz-pacjent lub lekarz-lekarz. Wynikiem konsultacji powinno być ustalenie czy pacjent ma być dalej leczony w POZ, czy skierowany do AOS lub Krajowej Sieci Kardiologicznej (jeśli jest dostępna).

9.2 Skierowanie do opieki specjalistycznej: AOS lub Krajowa Sieć Kardiologiczna*

Wskazania do skierowania do poradni specjalistycznej hipertensjologicznej/kardiologicznej (AOS) – patrz punkt 9.1. (jeśli nie ma możliwości skorzystania z konsultacji w ramach opieki koordynowanej).

Dokładne wskazania do skierowania do Krajowej Sieci Kardiologicznej zostały opisane w dokumencie Wytycznych dostępnym pod linkiem: <https://siec.ikard.pl/wp-content/uploads/2019/05/Wytyczne-pilotazu-Siec-Kardiologiczna.pdf>

10 Wskazania do hospitalizacji

1. Stan nagły – wysokie wartości ciśnienia tętniczego i podejrzenie ostrego stanu sercowo-naczyniowego (np. udar mózgu, rozwarstwienie aorty).
2. Ciśnienie tętnicze ≥ 160 lub ≥ 100 mmHg u kobiet w ciąży.

Nie jest wskazaniem do hospitalizacji niekontrolowane NT w celu „wyrównania” ciśnienia tętniczego. Z uwagi na fakt, że skuteczność leków hipotensyjnych oceniana jest po 4-6 tygodniach w warunkach codziennej aktywności nie jest możliwe „ustawienie” kontroli NT w warunkach szpitalnych.

11 Opieka koordynowana

11.1 Opieka nad chorym w placówkach realizujących opiekę koordynowaną

W placówkach realizujących opiekę koordynowaną istnieje możliwość realizacji szerszego panelu badań diagnostycznych oraz realizacji konsultacji specjalistycznych, bez konieczności kierowania do ambulatoryjnej opieki specjalistycznej.

W ramach opieki koordynowanej w ścieżce kardiologicznej, POZ dysponuje badaniami z budżetu powierzonego. W odniesieniu do NT, wśród badań tych znaczenie mają przede wszystkim:

1. BNP (NT-pro-BNP) – przy podejrzeniu niewydolności serca, a zwłaszcza niewydolności serca z zachowaną frakcją wyrzutową
2. ECHO serca przezklatkowe – wskazane u chorych z nieprawidłowościami w zapisie EKG lub przy wątpliwościach dotyczących rozpoznania NT
3. badanie dopplerowskie tętnic szyjnych (do rozważenia w kierunku oceny miażdżycy naczyń i doprecyzowania oceny ryzyka sercowo-naczyniowego)
4. Całodobowa rejestracja ciśnienia tętniczego (ABPM) – wskazania patrz wyżej
5. Iloraz stężenia albuminy i kreatyniny w porcji moczu (UACR) – do oceny funkcji nerek

Badania te mogą i powinny być wykorzystywane w opiece nad chorymi, w zależności od wskazań i oceny klinicznej.

Chory na NT w ramach opieki koordynowanej w POZ powinien mieć zapewnione:

- poradę kompleksową z opracowaniem/modyfikacją indywidualnego planu opieki medycznej (IPOM) – raz w roku,
- wizyty kontrolne – indywidualnie, w zależności od stanu klinicznego pacjenta, częstość - patrz wyżej,
- badania diagnostyczne – z koszyka badań diagnostycznych POZ oraz z budżetu powierzonego,
- możliwość konsultacji kardiologa (lub internisty z doświadczeniem 5 lat na oddziale kierunkowym) – bezpośrednio (jeśli stan pacjenta tego wymaga) lub w formie telekonsultacji lekarz-lekarz,
- porady edukacyjne i porady dietetyczne – według IPOM,
- wsparcie koordynatora.

Uwaga: w przypadku konieczności pogłębienia diagnostyki, prowadzenia specjalistycznego leczenia – pacjent powinien zostać skierowany do opieki specjalistycznej (krajowa sieć kardiologiczna, jeśli dostępna, lub AOS).

11.2 Porada kompleksowa

Powinna składać się z pełnego badania podmiotowego i przedmiotowego, przy czym: pomiar wzrostu, wagi, obliczenie BMI, pomiar ciśnienia tętniczego, częstości rytmu serca, mogą być wykonane przez pielęgniarkę.

Lekarz powinien, oprócz przeprowadzenia wywiadu i badania przedmiotowego, dokonać analizy wyników badań i innych danych medycznych oraz opracować zalecenia dla pacjenta w formie IPOM (lub dokonać weryfikacji istniejącego planu) – na 12 kolejnych miesięcy.

11.3 Indywidualny Plan Opieki Medycznej:

W planie powinny znaleźć się zalecenia:

- terapeutyczne (farmakologiczne i nefarmakologiczne)
- częstości wizyt kontrolnych w POZ,
- badań diagnostycznych,

- edukacji,
- porad dietetycznych,
- profilaktyczne (szczepienia),
- konsultacji specjalistycznych – według wskazań.

Zadania koordynatora

- Przed poradą kompleksową – potwierdzić termin wizyty oraz ustalić, czy pacjent otrzymał skierowanie i wykonał wymagane badania diagnostyczne
- Po poradzie kompleksowej – analiza IPOM z pacjentem i ustalenie terminów konsultacji i badań z niego wynikających

Za realizację IPOM odpowiada pacjent, wspierany przez koordynatora opieki.

*Krajowa Sieć Kardiologiczna (KSK)

Krajowa Sieć Kardiologiczna to program pilotażowy opieki kardiologicznej, który ma przyspieszać drogę pacjenta od wykrycia choroby do wdrożenia skutecznej terapii. Pacjenci maksymalnie w ciągu 30 dni trafiają do specjalisty, aby ustalić dalsze postępowanie: diagnostykę i/lub leczenie w ośrodku specjalistycznym.

Od roku pilotaż Krajowej Sieci Kardiologicznej realizowany jest w województwie mazowieckim, a w roku 2022 został poszerzony o kolejne województwa: dolnośląskie, łódzkie, małopolskie, pomorskie, śląskie i wielkopolskie.

Program skierowany jest do pacjentów z nadciśnieniem tętniczym opornym i wtórnym, niewydolnością serca, zaburzeniami rytmu i przewodzenia, wadami zastawkowymi serca.

Przychodnie POZ mogą brać udział w pilotażu poprzez podpisanie umowy z właściwym ośrodkiem regionalnym. Szczegóły programu znajdują się na stronie: <https://siec.ikard.pl/>

Obowiązujące dokumenty

1. *Zalecenia Polskiego Towarzystwa Nadciśnienia Tętniczego (PTNT) dotyczące postępowania w nadciśnieniu tętniczym 2019 roku:* <https://nadcisnienietetnicze.pl/sites/scm/files/2021-02/64385-182698-1-SM.pdf>
2. *Zalecenia European Society of Cardiology/European Society of Hypertension (ESC/ESH) dotyczące postępowania w nadciśnieniu tętniczym 2018 roku*
3. *Stanowiska PTNT postępowania w: zespole metabolicznym, nadciśnieniu tętniczym u osób wieku podeszłym (izolowane skurczowe ciśnienia tętnicze), nadciśnieniu tętniczym w wieku młodym z 2022 roku oraz stanowisko PTNT/PTK/PTGiP dotyczące postępowania w ciąży z 2019 roku*
4. *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 maja 2021 r. w sprawie programu pilotażowego opieki nad świadczeniobiorcą w ramach sieci kardiologicznej (z późn. zm.)* <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000880/O/D20210880.pdf>
5. *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej.* <https://dziennikustaw.gov.pl/D2022000196501.pdf>

Autorzy opracowania:

Prof. dr hab. Andrzej Januszewicz - konsultant krajowy w dziedzinie hipertensjologii

Prof. dr hab. Tomasz Hryniewiecki - konsultant krajowy w dziedzinie kardiologii

Prof. dr hab. Aleksander Prejbisz – prezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Nadciśnienia Tętniczego

Prof. dr hab. Piotr Dobrowolski – sekretarz Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Nadciśnienia Tętniczego

Dr hab. Agnieszka Mastalerz-Migas, prof. UMW – konsultant krajowy w dziedzinie medycyny rodzinnej